

Α2 Σκοποί και περιεχόμενα

2.1 Σκοποί

Στο πλαίσιο της παρούσας ιστορικής συγκυρίας και της διαμορφούμενης σχέσης μεταξύ Κέντρου και Διασποράς, από τη μια, και με βάση το κοινωνικοπολιτισμικό υπόβαθρο και τις ανάγκες των ελληνοπαίδων της Διασποράς, από την άλλη, η ελληνόγλωσση εκπαίδευση καλείται να παίξει το δικό της ρόλο και να εκπληρώσει μια *διπλή γενική σκοποθεσία*: μια *παιδαγωγική και μια κοινωνικο-πολιτική*.

Η ελληνόγλωσση εκπαίδευση οφείλει, πρωτίστως, να βοηθήσει τον αναπτυσσόμενο άνθρωπο να αναπτύξει όλες τις δυνατότητές του και να αποκτήσει μια ταυτότητα που να συνάδει με τις διπολιτισμικές-διγλωσσικές συνθήκες κοινωνικοποίησής του.

Στο πλαίσιο της κοινωνικο-πολιτικής σκοποθεσίας η ελληνόγλωσση εκπαίδευση οφείλει να συμβάλλει στην αποσαφήνιση και στην οικοδόμηση της σχέσης των διασπορικών κοινοτήτων μεταξύ τους και με την χώρα προέλευσης, την Ελλάδα, και σ' ένα βαθμό και με τη χώρα διαμονής, στο πλαίσιο του παγκόσμιου γίνεσθαι.

Και οι δύο παραπάνω σκοποί οφείλουν να λειτουργούν στο πλαίσιο της σύγχρονης ελληνικής *οικουμενικής παιδείας*, όπως αυτή διατυπώθηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο, 1.7.2.

Με βάση την ελληνική οικουμενική παιδεία και τη διπλή σκοποθεσία της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης, η *σκοποθεσία των γνωστικών αντικειμένων «Γλώσσα» και «Στοιχεία Ιστορίας Πολιτισμού»* διαμορφώνεται ως ακολούθως:

Ως προς τη Γλώσσα:

Η Ελληνική προσφέρεται στους ομογενείς (ομοεθνείς)

στο συμβολικό επίπεδο α) ως πολιτισμικό αγαθό και ως φορέας πολιτισμικών στοιχείων και νοημάτων,

β) ως εμπλουτιστικό και συνθετικό στοιχείο της εθνοπολιτισμικής τους ταυτότητας και

στο γνωστικό επίπεδο γ) ως γλωσσικό σύστημα (δομή, λεξιλόγιο, χρήση) και άρα ως μέσο επικοινωνίας και μάθησης.

Ως προς τα Στοιχεία Ιστορίας και Πολιτισμού:

Η προσφορά επιλεγμένων ιστορικοπολιτισμικών στοιχείων από την Ελλάδα και τη Διασπορά σκοπεύει να βοηθήσει τους μαθητές:

α) να αναπτύξουν μια προσωπική και κοινωνική ταυτότητα, η οποία να συνάδει με τις διπολιτισμικές/πολυπολιτισμικές συνθήκες κοινωνικοποίησης και διαβίωσής τους,

β) να συνειδητοποιήσουν την οικογενειακή τους βιογραφία, καθώς την ιστορία της παροικίας τους και τη θέση της στην κοινωνία της χώρας διαμονής,

γ) να γνωρίσουν και να συνειδητοποιήσουν τη σχέση της παροικίας τους με άλλες ελληνικές παροικίες και με την Ελλάδα, την ιστορία του ελληνισμού εντός και εκτός Ελλάδας, τη θέση και το ρόλο του στο παγκόσμιο γίνεσθαι.

Παιδαγωγική και κοινωνικοπολιτική σκοποθεσία

Γενική σκοποθεσία του γνωστικού αντικειμένου «Γλώσσα»

Γενική σκοποθεσία του γνωστικού αντικειμένου «Στοιχεία Ιστορίας και Πολιτισμού»

2.2 Θεματικοί κύκλοι, θεματικοί τομείς και κοινωνικοπολιτισμικοί χώροι άντλησης των περιεχομένων-καταστάσεις επικοινωνίας

Επικράτειες της ελληνικής στη Διασπορά

Αν ληφθεί ως αφετηρία η θέση ότι τα περιεχόμενα της διδασκαλίας θα πρέπει να αντλούνται από τους χώρους κοινωνικοποίησης του ατόμου και να ανταποκρίνονται στις κοινωνικοπολιτισμικές προϋποθέσεις και ανάγκες του, τότε είναι σκόπιμος ο καθορισμός ιδιαίτερα εκείνων των *κοινωνικών χώρων* στους οποίους χρησιμοποιείται ή και καλλιεργείται η Ελληνική στο εξωτερικό και από τους οποίους μπορούν να αντληθούν μορφωτικά περιεχόμενα.

Από τις μελέτες που καταρτίστηκαν στην πρώτη φάση του έργου *Παιδεία Ομογενών* προκύπτει ότι οι *κοινωνικοί χώροι* όπου χρησιμοποιείται ακόμα συστηματικά έως ευκαιριακά/σποραδικά η Ελληνική είναι οι ακόλουθοι:

1. Σχολεία ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης.
2. Οικογένεια.
3. Παροικιακές οργανώσεις (*Κοινότητες, Σύλλογοι, Σωματεία κ.λπ.*).
4. Ορθόδοξη εκκλησία.
5. Ελληνόφωνα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης (*εφημερίδες, περιοδικά, ραδιοφωνία, τηλεόραση*).
6. *Ιδρύματα (Πανεπιστήμια, Ινστιτούτα, Ερευνητικά Κέντρα κ.λπ.) μελέτης και προώθησης της ελληνικής γλώσσας.*
7. *Εργασιακοί χώροι, όπως: τράπεζες, εστιατόρια, μικροεπιχειρήσεις.*

Όλοι οι παραπάνω χώροι λειτουργούν ως νησίδες σ' ένα αλλόγλωσσο και πολλές φορές ασφυκτικό περιβάλλον. Η κυρίαρχη γλώσσα της χώρας διαμοιράζει σ' όλους τους παραπάνω χώρους και αναγκάζει την Ελληνική σε υποχώρηση.

Αυτή η διεύθυνση είναι και η κύρια αιτία για την οποία φορείς και χώροι κοινωνικοποίησης, όπως οι ομάδες ομηλικών, η γειτονιά ή η παιδική χαρά, δεν λειτουργούν πλέον ως χώροι χρήσης της Ελληνικής.

Στο γεγονός ότι σ' όλους τους παραπάνω χώρους η επικοινωνία είναι κατά κανόνα διγλωσσική, προστίθεται το γεγονός ότι ορισμένοι από τους παραπάνω χώρους, όπως για παράδειγμα τα τριτοβάθμια εκπαιδευτικά ιδρύματα ή ορισμένα ΜΜΕ ή οι παροικιακές οργανώσεις, δεν είναι προσπελάσιμοι στα παιδιά και στους νέους ή δεν παρουσιάζουν ενδιαφέρον για παιδιά και νέους.

Έτσι, οι γλωσσικές επικράτειες (με την έννοια της επικράτησης και χρήσης της Ελληνικής) περιορίζονται για τα παιδιά στο σχολείο και στην οικογένεια (με την έννοια του οικογενειακού-συγγενικού δικτύου), στην οποία, όμως, πολλές φορές ομιλείται κάποια διάλεκτος της Ελληνικής.

Όπως μάλιστα προκύπτει από σχετικές μελέτες η διεύθυνση της γλώσσας της χώρας υποδοχής είναι εντονότερη στην οικογένεια απ' ό,τι στο σχολείο. Άρα, ο μόνος κοινωνικός χώρος όπου η Ελληνική χρησιμοποιείται και μαθαίνεται συστηματικά παραμένει το σχολείο, το οποίο όμως λειτουργεί σε ένα αλλόγλωσσο κοινωνικοπολιτισμικό περιβάλλον.

Η υποχώρηση των γλωσσικών επικρατειών έχει ως συνέπεια την περιορισμένη παραγωγή ελληνόγλωσσου λόγου στη Διασπορά, σε σύγκριση με την Ελλάδα. Και από την άλλη, ο παραγόμενος λόγος αποκλίνει συχνά από την ελλαδική γλωσσική νόρμα.

**Κοινωνικοί
χώροι χρήσης
της Ελληνικής**

**Χώροι γλωσσικής
κοινωνικοποίησης**

Επομένως, η μεταφορά γλωσσικών προτύπων από την Ελλάδα στη Διασπορά είναι αναγκαία και αναπόφευκτη.

Αυτή και μόνο η αναγκαιότητα παραπέμπει στον ελλαδικό χώρο, όπου ομιλείται από φυσικούς ομιλητές και καλλιεργείται συστηματικά η ελληνική γλώσσα. Βέβαια η άντληση περιεχομένων από τον ελλαδικό χώρο και γενικότερα από την ελληνική ιστορία και πολιτισμό τεκμηριώνεται και από τις αναλύσεις ιδιαίτερα των κεφαλαίων 1.6 και 1.7.

Τα περιεχόμενα διδασκαλίας μπορούν, επομένως, να αναφέρονται και να αντλούνται:

- από την παροικία,
- από τη χώρα διαμονής,
- από τη χώρα προέλευσης (Ελλάδα) και
- από άλλους χώρους (οικουμενικά θέματα)

Οι θεματικοί κύκλοι, οι θεματικοί τομείς και οι χώροι άντλησης των περιεχομένων εμπεριέχονται σε κωδικοποιημένη μορφή στον πίνακα 2.2.1.

Ενδεικτικοί κύκλοι, τομείς και χώροι άντλησης των θεμάτων – καταστάσεις επικοινωνίας.

Ως προς τον πίνακα 2.2.1 υπογραμμίζεται ότι αυτός προέκυψε μετά από μελέτη της σχετικής ελληνικής και διεθνούς βιβλιογραφίας και «Αναλυτικών Προγραμμάτων», καθώς και από τη μελέτη του υλικού που προϋπήρχε του έργου *Παιδεία Ομογενών*, για τη διδασκαλία της Ελληνικής στο εξωτερικό.

Ο συγκεκριμένος πίνακας χρησίμευσε ως εργαλείο καταγραφής και κατηγοριοποίησης των θεμάτων του ήδη υπάρχοντος υλικού, καθώς επίσης ως πλαίσιο για την παραγωγή νέου εκπαιδευτικού υλικού, στο πλαίσιο του έργου *Παιδεία Ομογενών*, για τη διδασκαλία της Ελληνικής ως Δεύτερης και Ξένης Γλώσσας.

Η κατάταξη των γεωγραφικών και κοινωνικοπολιτισμικών χώρων σε τρεις κατηγορίες: χώρα προέλευσης, χώρα διαμονής και παροικία, παραπέμπει στη διπολιτισμικότητα και τη διγλωσσία που, συνήθως, χαρακτηρίζουν τους Έλληνες της Διασποράς.

Από την άλλη πλευρά, η άντληση και πραγμάτευση θεμάτων και από τους τρεις γεωγραφικούς, ιστορικούς και κοινωνικοπολιτισμικούς χώρους διευκολύνουν μια *διαπολιτισμική διδακτική προσέγγιση*.

Παίρνοντας, για παράδειγμα, ως θέμα διδασκαλίας-μάθησης την *αγορά*, μπορούν δάσκαλος και μαθητές να πραγματευθούν επιμέρους θέματα, όπως για παράδειγμα:

- *Victoria Market στη Μελβούρνη*
- *Αγορές άλλων εθνοτήτων (π.χ. China-Town)*
- *Ένα ελληνικό κατάστημα στη γειτονιά μου*
- *Η λαϊκή αγορά στην Ελλάδα*
- *Η αγορά στην αρχαία Ελλάδα κ.λπ. (βλέπε πίνακα 2.2.2)*

Η πραγμάτευση αυτών των επιμέρους θεμάτων δεν παρέχει μόνο την ευκαιρία χρήσης και καλλιέργειας διαφόρων μορφών προφορικού και γραπτού λόγου σε διάφορες καταστάσεις ε-

**Γλωσσικά
πρότυπα**

**Κοινωνικοί
χώροι άντλησης
περιεχομένων**

**Διαπολιτισμική
διδακτική
προσέγγιση**

**Διαθεματική
προσέγγιση**

πικοινωνίας (π.χ. α) διάλογος σ' ένα ελληνικό κατάστημα β) περιγραφή ενός κινέζικου εστιατορίου γ) αφηγηματικό κείμενο σχετικό με την αρχαία αγορά κ.λπ.), αλλά ανοίγει συγχρόνως στους μαθητές το δρόμο για διαπολιτισμικές και διαθεματικές προσεγγίσεις, π.χ. διαφορετικές διατροφικές συνήθειες, η ελληνική αγορά παλιά και σήμερα κ.λπ.

Πίνακας 2.2.1: Θεματικοί κύκλοι, θεματικοί τομείς και χώροι άντλησης περιεχομένων

Θεματικοί κύκλοι Α - Ζ Θεματικοί τομείς 1 - 25 Καταστάσεις επικοινωνίας	Χώροι άντλησης περιεχομένων			
	Χώρα προέλευσης	Χώρα διαμονής	Παροικία	Άλλοι χώροι/οικουμενικά θέματα
Α. Καθημερινή Ζωή				
1. Ζωή στο σπίτι				
2. Διατροφή				
3. Υγεία και καλή φυσική κατάσταση				
4. Σχολείο				
Β. Προσωπική και κοινωνική ζωή				
5. Οικογένεια				
6. Οι συγγενείς μου				
7. Εγώ και οι φίλοι μου				
8. Κοινωνικές σχέσεις-δραστηριότητες				
9. Ελεύθερος χρόνος				
Γ. Ο περίγυρός μου				
10. Γειτονιά-Χωριό-Πόλη				
11. Παροικία				
12. Κυρίαρχη ομάδα				
13. Άλλες εθνότητες				
14. Φυσικό περιβάλλον				
Δ. Ο κόσμος της εργασίας-οικονομία				
15. Εργασία				
16. Αγορά-οικονομία				
Ε. Ιστορία και πολιτισμός				
17. Ιστορικά γεγονότα				
18. Πολιτισμός				
19. Λαϊκός πολιτισμός (κουλτούρα, ήθη - έθιμα)				
ΣΤ. Θρησκεία-εκκλησία				
20. Θρησκευτικά μυστήρια				
21. Εκκλησιασμός-θρησκευτικές γιορτές				
22. Άλλες θρησκείες				
Ζ. Υφήλιος				
23. Οικουμενικά θέματα και γεγονότα				
24. Άλλα κράτη και έθνη				
25. Ταξίδια-διακοπές				

Πίνακας 2.2.2: Διαπολιτισμική – διαθεματική διδακτική προσέγγιση

Ευρύτερη κοινωνία	ΧΩΡΑ ΔΙΑΜΟΝΗΣ		ΧΩΡΑ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ	
	Ελληνική παροικία	Άλλες παροικίες	Αρχαία Ελλάδα	Σύγχρονη Ελλάδα
Victoria–Market στη Μελβούρνη	Ελληνικά καταστήματα στη Μελβούρνη	China–Town στη Μελβούρνη	Η αγορά στην αρχαία Ελλάδα	Λαϊκή αγορά στην Ελλάδα
Η ψαραγορά της Μελβούρνης	Ένα ελληνικό κατάστημα στη γειτονιά μου	Μια κινεζική συνταγή	Διατροφικές συνήθειες στην αρχαία Ελλάδα	
	Εστιατόρια με αρχαιοελληνικά ονόματα	Μια κινεζική και μια ελληνική συνταγή		

Ας υπογραμμιστεί, τέλος ότι η επιλογή των περιεχομένων συναρτάται άμεσα με τη *στοχοθεσία* της ελληνόγλωσσης διδασκαλίας και προσδιορίζεται κατά κύριο λόγο απ' αυτή. Η πρόθεση, για παράδειγμα, να καλλιεργηθεί η εκάστοτε ταυτότητα, δηλαδή η ετερότητα, οδηγεί, στη δημιουργία ιστορικοπολιτισμικού υλικού ανά χώρα, το οποίο αντλεί τα περιεχόμενά του, σχεδόν αποκλειστικά, από τους διάφορους κοινωνικοπολιτισμικούς τομείς και την ιστορία της παροικίας⁴⁴.

Αντίθετα, η προσπάθεια διεύρυνσης της κοινής πολιτισμικής βάσης των απανταχού Ελλήνων μέσα από τη δυναμική διαδικασία της ενδοελληνικής πολιτισμικής συνάντησης και αλληλεπίδρασης (ενδοελληνική διαπολιτισμικότητα) καθιστά αναγκαία την πραγμάτευση κοινών (για όλους) *θεμάτων* που αντλούν τα περιεχόμενά τους απ' όλες τις παροικίες και από την Ελλάδα.

Στοχοθεσία και περιεχόμενα

⁴⁴ Αυτό το ιστορικοπολιτισμικό υλικό συγκροτεί τη σειρά «Από τη Ζωή των Ελλήνων της Διασποράς» και λειτουργεί σε συνάρτηση με τη σειρά «Εμείς και οι Άλλοι», η οποία αντλεί τα περιεχόμενά της κυρίως από την ελληνική ιστορία και τον ελληνικό (ελλαδικό) πολιτισμό. (βλ. κεφ. 4.2.1).